

"EDINOST"

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

"Edinost" stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta 3.—; 4.50
za četrt leta 1.50; 2.25

Posamične številke se dobivajo v prodajnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 6 nov.

Na naročbe brez priložene naročilnice se upravnistvo ne osira.

EDINOST

Oglas in oznanila se računajo po 3 nov. vsakega v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
Poslana, javne zahvale, osmrtnice itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu Piazza Caserma št. 2. Vsako pismo mora biti frankovano ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročilnice, reklamacije in inzerate prejema upravnistvo Piazza Caserma št. 2. Odprte reklamacije o prosti poštnini.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

v edinost je moč.

Vabilo na naročbo.

Ob koncu tretjega četrtletja vabimo svoje naročnike, da pravočasno ponovno svojo naročbo in da skušajo nam pridobiti novih naročnikov. Časi so resni in morda se nam bliža doba, ko bode narod slovenski krvavo potreboval ne odvisnih glasil, zahtevajočih prava naša ne oziraje se ne na desno ne na levo. Nam je resna volja, pri katerih-si-bodi odnošajih brezobzirno zagovarjati narodni naš interes, a v tem boji trebamo duševne in gnotne podpore naroda. Kdor se torej strinja z našimi načeli, stopi hitro v naš krog.

Cena listu je:

za vse leto gl. 6.—
za polu leta 3.—
za četrt leta 1.60

Uredništvo in upravnistvo.

Klasična priča.

Stališče svoje s osirom na naš domaći prepir označili smo menda že zadostno, a tudi v bodoče hojemo govoriti naravnost in brez ovinkov, ako bodo okoliščine tako zahtevale. Za danes nam je v zadostenje, da moremo za nazore svoje kot klasično pričo navesti izjavo poznanega mirnega moža in skušenega rodoljuba. Poslednje "Novice" pišejo namreč:

Z Dolencjekega, 15. sept. 1891.

Zadnjič smo pisali, da sta dva dnevnika nam Slovincem preveč, da so naše moči za to breme nedostopne. Opozorjali smo nadalje na naš neugodni politični položaj, ki rodi med nami veliko nezadovoljnost. Iz te pa nastopajo različne in skrajnosti v mišljenju, na eni strani pesi-

PODLISTEK.

Trojna kletev.

(Poslovenila Gorská po Morten Jokai-u)

Na Sedmograškem je pred davnim časom živel bogat in mogočen učenjak. Imel je vsega obilo, kar si je želel — bil je popolnoma srečen, kar je sam priznal in se šestokrat izrazil, da je trikrat srečen. Gospodoval je trem velikim posestvom, katera je imel na Vlaškem, Saksionskem in na Ogerskem. Ob enem je bil doktor prava, doktor alehymije in doktor philosophije. Radi tega je imel tri različna (posestva) imena. Kedar je zapovedoval na svojem ogromnem premoženju na Saksionskem, imenoval se je Peter Roth, a ko je pa obiskoval svoje grajščine na Ogerskem, posebno, kedar se je mogočno odlikoval v državnem zboru v Kološvaru, imenoval se je Pető Vörös. Ako je imel odvetniška opravila, podpisoval se je Petrus Rufus. Čeravno je zadnje ime le odvetniški naslov, ga bodemo vendar le v naši povesti imenovali Petrus Rufus.

Ljudje, kateri imajo različna imena, so tudi različnih mišljenj in radi tega se jih je treba varovati. Da ni Ester Kabos tega vedela in znala, bila je ravno to njena največja nesreča. Doma je bila v St. Giurgiui, in sicer

mizem, na drugi radikalizem, in to, dokler je kaj moči v narodu, a toliko naravno doslednostjo, kakor nastopajo na pr. za lakoto različne bolezni.

Na ta način smo videli nastati radikalizem v Srbiji za kralja Milana vlade in vidimo ter obžalujemo ga zdaj na Češkem. Kaj drugega je spravilo Mladočehe na površje, ko nezadovoljnost s sedanjim političnim položajem? Mladočehe, bi rekel, so izraz nezadovoljnosti češkega naroda. Zato se ni čuditi, ako tudi pri nas politična nezadovoljnost išče duška v naših časnikih. Ako se potem postavi eden naših dnevnikov še na stališče nemških konservativcev, ki nimajo čisto nič naših narodnih bolečin, potem je tudi tukaj navzkrižje z drugim našim dnevnikom gotovo. Za prepir med njima so bila torej tla dobro pripravljena. K vsemu temu se je pa, vedoma ali nevedoma, pridružil boj za naročnike.

Od svojega začetka "Slovenec", kakor znano, ni bil dnevnik; namenjen je bil zagovarjati duhovsko stališče ter braniti duhovščino proti neopravičenim napadom. Ali možno, ki so odločevali njegovo osodo, ta omenjeni namen ni zadostoval; promicali so "Slovenca" v dnevnik. A s tem je nastala nova politična doba na Kranjskem. Zakaj odlej se je skušalo ispodrinuti starejši dnevnik, ob enem pa osnovati tudi neko posebno katoliško-politiško stranko. Žalibog, da so osnovatelji, kakor je vsa podoba, ravnali se tudi tukaj po vnanjih, za nas neprimernih zgledih.

Čisto naravno je namreč, ako se po drugih deželah, zlasti na Češkem in Laškem, izdaje geslo: Snujte si svoje katoliške časnike, odvrčajte vernike od veri sovražnega berila; sbrajte se v političnih rečeh pod svojo katoliško zastavo. Čisto primerno je to ondi, kjer so, kakor vemo, časniki skoraj brez izjeme v lašnjo-libe-

sirota. Osoda jej je bila že v mladosti nemila, da jej je v nježni dobi življenja kruta smrt pokosila blago mater in dobriga očeta, katera sta bila zelo imenitnega stanu. Deklica je bila zala in tako lepo razsveteljena, da si zapasil na nji samo to, kar je očesu ugajalo in človeka tako mikalo, da se je pri pogledu na njo zamislil v sanje minljive posemljske lepote. Z eno besedo, bila je krasna, da je marsikatero mladeniško srce hropenelo po nji. Ali pri vsem tem jej ni manjkalo pobožnosti in dobre vzgoje. Bila je v oni dobi življenja, katera pozna samo dobrote in sladkosti sveta. Hinavščina, zapeljivost in druge hudobije so ji bile popolnoma neznanne. Poleg tega je bila stanovitna in se branila napadov nevarnih zaprek. In vendar, kar se ni posredilo lepim pogledom (nevarnih) mladeničev, to se je posredilo zvijači bogatega Rufusa. On jej ponudi svojo roko in ona mu prizna neizmerno in gorečo ljubav do njega. V malo dneh je bila lepa Estera premožnemu in slovečemu Rufusu nevesta. Živela sta nekaj časa zadovoljno in mirno na svojih posestvih na Ogerskem. Mej tem časom je Estera povila dva lepa in kropka dečka v veselje in neizmerno sručo Rufusu.

Ali sreča je opoteča in šestokrat vrže neusmiljena usoda človeka v hipu iz naj-

račnih ali židovskih rokah in kjer je po svetna inteligencija večnoma veri in cerkvi nasprotna. Ali tega pri nas na Kranjskem, hvale Bogu, še ni. Milaž liberalcev nimamo, ker pri nas, kakor smo dokazali, niso mogoči, in naša narodna inteligencija se je vedno navlaščala na duhovščino kot zvesto tovarišico v boji za narodni obstanek. Vendar se je tudi pri nas izdalo isto geslo: "Slovenski Narod" je liberalen list in torej brezverski. In nekateri goreči duhovniki so hiteli po tem glasu ravnati ter ljudstvo celo z lece svariti pred njim. "Slovenski Narod" se je branil, ne vaelej srečno, a najmanj srečno, ko je vzel "Brus" na pomoč. Tako je postajal boj vedno hujši. Porabile so se korenito obojestranske slabosti, vseh prav ne ljubeznivo. Tako na pr. tisti nesrečni dopis iz Rusije, v katerem so se zatiranci narodov Nemci, Madžari in Laši, naj se zovejo Crispi ali Pecci, imenovali izvrški šloveštva. Da bi bil dopisnik med zatirance narodov res tudi štel blagega starčka papeža, ki je zgolj dobrotu in ljubezen do vseh narodov in ki sam krivico trpi od istih Lahov, skoraj ni verjetno in je tako nelogično, da večina bralcev niso mislili na papeža; vsaj iz skušnje je znano da so mnogi bralci šela potem, ko je "Slovenec" hrup zagnal, da je papež razžaljen, jeli povpraševati, kdaj in kako. Pa recimo, da je bil dopisnik res tako surov, sme se vendar za gotovo vzeti, da "Slovenski Narod" ni imel tega namena, ne po svojem programu, ne po svojih težnjah sploh, ker tudi ni imel niti najmanjšega vzroka. Zato je on tudi v slovesni izjavi izrekel obžalovanje, da se je po urednikovi nepazljivosti natisnila beseda, ki se je tolmačila za razžaljenje sv. očeta. Ali "Slovenec" se za to izjavo ni menil, ter ponavlja še zdaj od časa do časa to očitanje, kar ni lepo, ker se na ta način ne grdi le časnik, ampak zlasti pred

večje sreče v pekel obupnosti. Tako se je tudi zgodilo ubogi Esteri. Nekega dne jo pokliče njen soprog k sebi rekoč: "Spravi vse svoje reči skupaj, deni zraven tudi svoje otroke in poberi se, od koder si prišla. Tukaj imaš nekaj zlata za te in tvoje otroke in glej, da prideš iz pred mojih oči čim prej tem bolje. Naveličal sem se tvoje družbe in zbral si bodem drugo nevesto." — To je bil strašen in hud vdarec ubogi Esteri. Čudno in nemogoče se jej je zdelo, kako bi mogel soprog svojo zakonsko polovico kar tako tebi nič meni nič po sveti poslati. Žalibog, zvedela je v svojo nesrečo, da je včasih tu pa tam vendar to mogoče.

Takrat se je na Sedmograškem marsikaj zgodilo, kar bi se današnji dan niti verovati ne moglo. In ravno ta nered je marsikateremu zagrenil življenje. Estera je hotela vendar poskusiti in v resnici najti moči. Šla je k sodnji in javno tožila svojega soproga in brezsrčnega očeta svojih otrok. Rufus je bil sicer pozvan na dnevni red, a kdo se sme protiviti takemu mogočnejšu. Stal je ošabno in hrabro pred sodniki — a svoje žene in nedolžnih otrok, katerim je bil redni oče, niti pogledal ni. Na vprašanje, ali pozna to gospo, vzdigne Rufus z zaničljivim smehom tri prste desne roke in gromovito priseže,

vnanjem svetom, ki naših razmer ne pozna, prvi slovenski narod.

Tako se je zaneslo med naše ljudstvo in zlasti duhovščino tolike sdrabe in razburjenosti, da je za čudo. Pa vendar bi bilo težko dokazati, da je "Slov. Narod" kedaj vedoma proti veri pisal ali ljudstvo namenoma pohujševal.

Ali duhovnike je napadal, porečete, a tem duhovščini veljavo jemal in tako tudi vero izpodkopaval. V tem je nekaj resnice. Le vpraša se, če niso bili ti napadi včasih opravičena kritika; zakaj, kdor javno deluje, podpada tudi kritiki; to velja za vsakega, za ministra in njegove uradnike, za ljudskega zastopnika in tudi za duhovnika. Saj je še pri neki priliki Graški "Volksfreund" grajal celo ogerskega Primasa Simora, ko se je bil v državnem zboru ogerskem pohvalil, da je njegovo semenišče tako madžarsko, da v njem bogoslovci Slovaki svoj materini jezik pozabijo. Kritika je torej dopuščena, samo na resnico naj se opira in dostojna naj bo! Le žal! da mnogokrat ni taka.

Kar se tiče slovenske narodne inteligencije, mora potrditi vsak, kdor našo novejšo zgodovino pozna, da veri in cerkvi nikdar ni nasprotovala. Naj le bere stenografske zpisnike deželnega in državnega zbora, kdor ne verjame in prepričal se ho, da so se slovenski narodni zastopniki, kedar koli je bilo treba, po svoji moči potegovali tudi za verake koristi in duhovščino našo vaelej krupko branili proti napadom njenih nasprotnikov. Iz tega naj vsak sam presodi, je li pri nas treba snovati posebno katoliško-politiško stranko. Naj sklenem s primerom: Če je kdo res bolan, temu utegne primerno zdravilo pomagati; če boš pa isto zdravilo silil zdravemu, ki ga ne potrebuje, utegneš doživeti, da se mu zdravje pokvari in ga narediš res bolnega. Zatorej caveat consules!

da on kakor Rufus se ni nikdar v življenju zavezal, temmanj katero žensko bitje v zakon vzel.

Estera je bila pričujoča in slišala grozno prisego svojega postavnega in cerkveno poznanega soproga. Vsakemu se je smilila uboga uničena soproga in njena nedolžna črvička, katera sta vedno stegovala svoji ročici proti trdosrčnejšu in ga očetom imenovala. Petrus Rufus, slep in gluha za vse, kar se okolo njega godi, potrdi še enkrat svojo prisego z znamenjem svetega križa rekoč: "Jaz Petrus Rufus prisežem prvokrat, prisežem drugokrat in prisežem tretjokrat, da te ženske ne poznam in jo nisem nikdar v zakon vzel. S temi besedami so morali biti sodniki popolnoma zadovoljni. Rufus razsrjen na svojo soprogo, ker ga je javno tožila, vkaže ji vzeti ves denar, katerega ji je prej daroval, tako da je ostala trikrat sirota. Ko nesrečna Estera od vsega zapuščena čuje zopetno maščevalno prisego svojega soproga, vzdigne lepe solzne oči proti nebu, pokliče Boga na pomoč in a sveto jezo zagrozi hudobnemu človeku: "Kolikorkrat si ti krivično zoper mene prisegel, tolikokrat naj te božja kazen zadene!" Rufus se na to kletev hudobno zakrohota, sodniki mrmrajo, uboga Estera pa z dečkoma v naročju mora zapustiti

Predobro se jim godi.

(Dopis avtorja članku „Mir — mir!“)

Z ozirom na članek, prijavljen v 73 številki „Edinosti“, čutim se zares moralno primoranega, odgovarjati na obdava proti mojemu dopisu, oziroma proti „Edinosti“ sami naperjena „Slovenčeva“ dopisa „izpod Karavank“ in „iz tržaške okolice“. Da se učim „Slovenca“ na pamet, našel bi bil onadva dopisa in pravočasno odzval slavnemu uredništvu „Edinosti“ breme, zagovarjati se proti nesposobnim napadom, — na katere me je opozoril še le 73. številke „Edinosti“ članek sam.

Nerad se spuščam v jednako polemizovanje, kakor mi je vsak prepričan, kajti moj brat gnus in stud, ter sem s svojim člankom istotako izrazil željo, da se sklene mir v domačem taboru; ali ker izprevidim, da je nasprotnikom našim edino le drag prepričan in pretep — v božjem imenu, natakem si rokavice!

V svojem članku govoril sem — to mi potrjuje dobra vest — golo resnico, a danes vidim, da nikakor ni dopuščeno, komu resnice v obraz povedati in iz tega uzroka uporabljajo slednjo priliko, da bi uprisorili n o v prepričan.

Ne pride mi na um, ponavljati in razpravljati, proti komu je bil „obrnjen“ moj članek, trezno misleči bralec je to itak sam in takoj izprevidel; spoznal pa sem, da se je tu, kakor že dostikrat poprej, zopet uresničil narodni pregovor, ki pravi: „kadar mačku stopiš na rep, — se zaždere.“

Kdor želi gospodovati, domišlja se vedno tepenega.

Nekaterim gospodom „s one strani“ mrsi še dlje časa, da se je poleg njih popelo do krmila tudi posvetno razumnštvo. Opažajo s jazo, da prešinjajo gorci bliški jasnega razuma, da pretresa grom žive resnice oblaka steno, ki se je postavil pred naše oči, braneč jim jasni pogled v naroda daljno bodočnost.

Kajti, kaj je smoter vsemu temu hrupu? Zatiirati v ljudstvu trezni razum, moriti živo zavest s frazami in fantazijami, izmišljenimi v ta namen, da begajo nezavedno ljudstvo, kakor je to nameram gospodateljstva nekaterih primerno. Dobro vedo, da treba ljudstvu zavezati oči, da se ne zavé, kam bi jo hoteli ti nekateri zavesti: dobro vedo, da le nezavednemu ljudstvu je moči na tilnik stopiti.

To je živa resnica, o kateri pričaje vsi časi in narodi človeškega obstanka na zemlji.

Da se nahaja v našem narodu še mnogo slepih in nerazodnih elementov, da se s pripomočjo te alapote še posreči

sodno dvorano. Potrta in do smrti razžaljena mati gre naravnost k bregu Marosa. Prišedši do reke sklene svoji siroti na vroče materino srce in skoči iz najvišje strmine brega v deroče valove. Nobena živa duša je ni nikdar več videla. Tudi njenega trupla ni bilo mogoče nikjer najti: najbrž je je deroča voda v morje zavlekla. Ali Rufus se je za vse to malo zmenil. Še ta dan se je zaročil z Eleonoro Gonzalva, hčerjo poveljnika v Sibiriju, katera ni bila ne lepa še manj pa bogata, a iz imenitne družine, katera je na dvoru mnogo veljala. Na svojo prejšnjo soprogo in njeno kletev Rufus še niti mislil ni, ker učenjaki verujejo malo prisegam, še manj pa prekletstvom. Njegova edina misel je bila le ta, kako bi novo poroko vredil. K tej je povabil vse znanee in prijatelje od blizu in daleč. Že čeli mesec se je pripravljala postrežba gostom k temu imenitnemu dnevu. Rufus tudi v obleki ni hotel zaostati. Omislil si je krasno zametno obleko, katera je bila od glave do nog s zlatimi cveticami našita. Tudi ostroge so bile izvraten umotvor, narejene v podobi petelinove glave z zlatim grebenom in dijamentnimi očesi.

(Dalje prih.)

tu in tam kaka „zmaga“, je, žal, resnica, vendar ne dokaz, da to ostane!

Močni val človeškega duha, ki je pretrgal zadržujoči jez na jednem kraju, podri bode ta jez popolnoma in dospel do svojega, na zemlji mu odkazanega cilja!

Gola resnica je, da je to nesrečno beganje ljudstva, nastalo v par poslednjih letih, najhujših ovira doseganju naših narodnih pravic, kajti duševno omamljeni Slovenci ne more se zavedati dovolj svoje narodnosti, da bi se postavil zmagonosno v bran političnemu nasprotniku. Kajti mej tem, ko nam Lah, German in Madjar trgajo izpred nosa grizljive za grizljive narodnih lasti, hujaka mej nami brat proti bratu, groze nam in nas motijo v narodnega boja najvažnejših trenutkih z duhomornimi svojimi tiradami. In potem pa trde, da niso posredno orodje v rokah naših političnih nasprotnikov!

Narod je v resnici in iz notranjega svojega nagona pobožen in tak ostane izvestno v zlic žalostni istini, da nekateri voditelji po možnosti diskreditujejo versko stvar. A tudi od svojih zemskih interesov ne sme ljudstvo obračati pogled svoj. Naše ljudstvo mora postati duševno neomejeno, ako hoče biti vredno svojega političnega obstanka na zemlji, ono se mora popeti do skrajne človeške inteligence, ako hoče zavzeti prostor mej omikanimi narodi, ako hoče imponovati drugim kulturnim narodom in jih navdajati s spoštovanjem do nas. Ali dokler naš narod tega ne doseže, smijal se mu bode nasprotnik, kakor se smeje sovražnik svojemu vklenjenemu nasprotniku — in smejejo se nam v državnem aboru, smejejo se nam na merodajnem mestu — zakaj? Ker je naše ljudstvo vedno še v sponah, nadetih mu po nekaterih, kojim je narodni obstanek deveta briga in glavna skrb le gošpodstva!

Ker pa uvidevajo svoje krivice do nas, hoteli bi jo prikrijevati z očitani naših (večinoma po njihovi lastni krivdi) napak ter kriče, da mi zatiramo vero, da ugonobljamo njene služabnike in nam žele pogubo.

Nikakor nam ne prihaja na um, zatirati „vero“, ali z drugimi besedami: ono človeškemu srcu prirojeno čustvo, katero vzgojati je dolžnost našim šolam; pač pa nam je sveta dolžnost zatirati one, ki to čustvo zlorabljajo in je uporabljajo v svoje namene. Proti takemu nastojanju obračali bomo veikdar svojo vedno na novo nabrušeno ost!

Prečastita duhovščina storila je zares ogromno za probujo naše narodne ideje: to je resnica, katero tajiti bi bila skrajna drznost. Ali ne pozabite, da, kolikor je narodni ideji v resnici koristila zares narodna duhovščina, toliko in še več jej hočejo škodovati nekateri in so jej še škodovali! In uprav to nas peče, da nekaterih delovanje skoro uničuje sad blagoslovnega večletnega delovanja zares narodne duhovščine!

Očita se mi, da sem s svojim člankom delal propagando za list „Slovenski Narod“. Tudi to dolženje je dokaz, kako iščejo gospóda dlake v jajcu in kamenja v zraku.

V prvi vrsti moram izjaviti, da ako bi jaz tudi hotel delati propagando za „Narod“, bila bi to popolnoma moja privatna stvar, o kateri si ne štejem v dolžnost, vprašati tega ali onega za dovoljenje!

Ali nikakor ne morete pojmiti, da ima vsakdo svojo pravo voljo ter da se mu pri njegovih dejanjih ni ozirati na nikogar milosti? Čudni nazori taki! Kar se „Slovenskega Naroda“ tiče, sem toli odkritorčen, da izjavim, da ne odobrujem vsega, kar se je v polupretoklem času pisalo v tem listu. Ali kdo je kriv, da se je tako pisalo? Kolikor toliko v isamili!

In končno moramo tudi Vam povedati čisto resnico: na se bliža doba,

ko spozna narod naš, da se Vam predobro godi; da ste zgolj vsled ozbilja postali „naduti“.

List „Edinost“ in mišljenje okoličanov.

(Dopis iz okolice.)

Uboga „Edinost“, gorje ti! Od strani, kjer bi se morala gojiti prava krščanska ljubezen, bije se proti tebi neusmiljeni boj — goji se proti tebi neizprosiljivo nasprotstvo!

Ubogi tržaško-okoličanski rodoljubi; ubogo naše politično društvo! Vse sile vam je naponjati, da vzdržujete list, edini list, kateri tu brani svete vaše pravice, katerega naloga je, da se naše ljudstvo reši narodnega in moralnega propada! — Zato se pa šudom čudimo, da „Slovenec“ toli besni proti temu listu, kakor bi moral besneti le proti najbolj nesramnemu, brezvernemu listu. In zakaj to? — Uprav zato, ker je „Edinost“ valed odprave slovenskih pripovedi iz stolne cerkve tržaške pisala — po želji domačega celokupnega ljudstva! Dotični dopisi se niso kovali v uredništvu „Edinosti“ — nego dohajali so temu uredništvu od raznih strani okolice. Dopise te je pa uredništvo kolikor možno ublaževalo, da ne bi se mu očitalo pristranstvo. Jeli pa mogla „Edinost“ molčati v odgled tolikim dohajajočim opravičenim pritožbam? — In čemu je torej glasilo Primorcev, ako se ne ozira na celokupne želje tržaško-okoličanskih Slovencev? Da gospóda, ne na „Edinost“, ampak na vse prebivalstvo okolice, se morate vredi, kajti tu najdete svojega „sovražnika“ — to ljudstvo pošiljalo je dotična poročila v „Edinost“.

Do brezobzirnega boja proti temu listu nimate nikakega prava, kajti ta list predstavlja tu le — „ljudski glas“.

Pisec teh vrat je bil prvi, kateri se je v „Edinosti“ pritožil valed označene zadeve tržaške prvostolne cerkve — a storil je to še le potem, ko je čul drugih domačinov glas. — Od tedaj pa so jeli prihajati dopisi iz vse okolice, in v vseh se je izražala nejevolja in obžalovanje na odpravi slovenskega petja in slovenske propovedi iz cerkve sv. Justa.

Gospodje uredniki „Slovenca“, katerim so brezdvomno naše razmere jako malo znane, pač ne vedo, čemu branijo okoličani tako odločno pravice svojega jezika v tržaški prvostolnici. Tržaška prvostolna cerkev je bila vedno vsem okoličanom jako draga in najrajši so hodili sem poslušat božjo besedo v svojem jeziku. Poleg teh samih prihajalo je vedno lepo število v mestu živečih Slovencev.

Ali krog imenovane cerkve nahaja se staro tržaško pokopališče — in tu leže naši dedi in pradedi akoraj iz vse spodnje okolice. Tem pokojnikom bil je jezik naš ne le drag, ampak svet, in večina izmed njih poznala je edino le ta rodni svoj jezik, vai ti naši dedi in pradedi čuvali so skrbno krasno svojo narodno nošo, držali se trdo svojih domačih običajev.

Kar je bilo v spodnji okolici veljakov imelo so skorsaj vsi tudi v mestu svoje hiše, oziroma posestva. In te hiše bile so v najstarejših delih mesta in središče sedanjega mesta bilo je še pred polstoletjem posestvo imenovanih naših bivših veljakov — slovenska domača tla, travniki in njive!

In sedanjih okoličanskih možkov želja je pač, da se ohrani rodni njihov jezik v oni cerkvi, krog katere spe v večnem miru njih dedje — oni, katerih jezik je bil tudi slovenski! Glejte toraj: okoličani — in posebno spodnji okoličani — imajo izvestno pravico, nazivati se pravimi Tržičani in to stokrat bolj, nego velika večina mestnih tržaških očetov in bolj nego vsi tržaški lahonski častnikarji skupaj! — In če se po vsej pravici smemo prištevati pravim sinovom najstarejših družin mesta

tržaškega, po takim smemo pač gledati, da nam ne kratijo še ono malo pravic, koje smo dosedaj uživali.

Omenjalo se je, da brez lepe novčene podpore, katero daje magistrat, a jo plačujejo tudi slovenski davkoplačevalci vsako leto prvostolni cerkvi, ne moglo bi se prirejati velic in dostojnih cerkvenih svečanosti. A ravno tu moramo izreči svoje pomisleke. Ob velicah cerkvenih svečanostih čuje se pač v cerkvi sv. Justa krasno petje, izborna godba itd., toda pravega krščanskega duha menda ne vzbuja gledališki orkester mej poslušalci. Mej onimi, ki ob velikih praznikih hodijo v cerkev petje in godbo poslušati, pač ni opaziti nikake kerščanske pobožnosti, kajti med sveto mašo zanima jih le petje in godba, tako, da gledajo le gori na kor — ter obračajo oltarju — hrbet.

Ob enacih prilikah je ta cerkev popolnoma natlačena — a videti je mej pobožnimi ljudi, kateri sicer v celem božjem letu ne vidijo božjega hrama in celo lepo število židov zapaziš, katerim tudi ugaja lepo petje in izborna godba!

Naše namerodajno menenje bi torej bilo, da naj si magistrat le pridri tisočake, katere plačuje za vzdrževanje takih glasbenih produkcij.

Kar je navedel pisec teh vrat do sedaj, ni le njegovo menenje, ni le menenje domačega ljudstva, nego i menenje nekaterih gg. duhovnikov, katerim so razmere znane v polnem svitu. Znano mi je namreč iz povsem verodostojnega vira, da so i naši duhovniki odobrvali, kar je pisala „Edinost“ valed odprave slov. propovedi in sl. petja iz tržaške prvostolne cerkve.

Znano mi je tudi, kako so se o tem nekateri naši gg. duhovniki nečmenno izražali — strinjajoč se z željo okoličanskih rodoljubov.

In vse to je hotel pisec teh vrat tem potem omenjati, toda ne hoteč, da bi se valed tega jezila gospóda pri uredništvu družega našega dnevnika. — Vsaj nam je tako potreben sveti mir, čemu ga torej kaliti? — In rohenje te gospóde proti „Edinosti“ bi se tudi poleglo, ko bi jej bile dobro znane naše razmere. In ko bi jej bilo na jedni strani znano, kako je po onih vaseh, oziroma hišah okolice, kjer se čita „Edinost“ in kjer se uzdržujejo naša narodna društva in kako je na drugi strani, to je v predmestjih, kjer „Edinosti“ niti čitati ne znajo — mislila bi pač drugače ta gospóda!

Ne udrihajte toraj gospodje po „Edinosti“, ne uničujte nam edinega glasila, katero bi morali i vi smatrati za svoje glasilo! — Svetu je pa smeti vendar le povedati, da tudi gospodje tržaškega ordinarijata niso nezamoljivi! In vsaj gospodje pri ordinarijatu tudi lahko popravijo kar so nevede ugrešili!

Evo vam v tem obsiru dokaza! Že od nekaj se je molilo in pelo hvalnice in dotične molitve ob času „velikega tedna“ v Barkovljanski cerkvi v slovenskem jeziku. Pred leti pa, sa časa pok. škofa Dobrile, došel je od strani tržaškega ordinarijata ukaz, da se morajo vrčiti dotične hvalnice in molitve v „latinskem jeziku“. To se je tudi zgodilo, in trajalo je, dokler niso Barkovljanski veljaki-rodoljubi v imenu celokupnega Barkovljanskega ljudstva potrebne korake storili. Podali so se ti vrli rodoljubi k ordinarijatu in tu so prosili svoje stare pravice: zopetno uvedenje slovenskega jezika ob priliki velikega tedna. In ordinarijat se je tedaj udal prošnji Barkovljanov, slovenski jezik zadobil je ob času velikonočnega tedna prejšnjo svojo veljavo!

Domače Barkovljansko ljudstvo pa, veselo pridobljenih pravic, obiskuje pridno domačo cerkev in hvali Boga v svojem jeziku!

Tu pa stavim opasko:

Ko bi bila tedaj „Edinost“ pisala proti odpravi hvalnic in molitev v slovenskem jeziku, planili bi bili gospodje našega konservativnega dnevnika izvestno po njej,

čas, kar je ukrenil ordinarijat, že je vse dobro storjeno! — No, tedaj ni bil „Slovenec“ še dnevnik, in v Barkovljah ni bilo poročevalca „Edinosti“, stvar so pavenderle ugodno rešili — Barkovljanski možaki sami! In če bi bila „Edinost“ o tem pisala, storila bi to izvestno po želji tamošnjih domačinov. In vendar bi se bilo morda udrihalo po „Edinosti“ kot „liberalnem in brezvernem“ listu, kateri širi „krive nauke“ mej okoličani! — „Edinost“, pišeča sedaj o zadevi prvostolne tržaške cerkve, soglasna je popolnoma z mišljenjem okoličanov — in skoro da prestroga proti njih pritožbam. Želeli bi, da nas gospoda v Ljubljani razumejo in ne nadaljujejo boja ob tem uprašnji — proti nam!

„X.“

Politični pregled.

Nj. V. i. s. t. v. o. j. d. e. l. o. je posebno vojno povelje, v kojem izraža svoje posebno zadovoljstvo na dokazih izborne izveščanosti skupne vojske in obeh deželnih bramb povodom letošnjih velikih vaj.

Državni zbor snide se — tako javlja neko oficijozno glasilo — mej 7. in 10. oktobrom in vlada mu takoj predloži proračun za leto 1892. Želja vladnih organov je menda ta, da bi parlament do konca leta resil proračun in da se poslednji objavi že ob novem letu. Gori omenjeno oficijozno glasilo ima takoj konkluzijo pri rokah, da se treba izogibati obilnemu govorjenju, to je — kakor smo že zadnjič rekli — poslanci molčite in dovolite!

Delegacije se snidejo dne 9. novembra.

Dne 20. septembra vrnila so se na Dunaji ministerska posvotovanja o skupnem proračunu; ostala pa so baje brezuspešna, ker se obojestranska finančna ministra branita privoliti, da bi se vojni proračun toli povišal, kakor zahteva vojni minister in bi se tako rušilo s velikim trudom doseženo ravnovesje. Osebito je naš finančni minister dr. Steinbach — tako poročajo dunajski listi — odločno povdarjal, da bi bilo rušenje ravnovesja v državni upravi jako nevarna in pogrešena finančna in vojna politika. Pri nekaterih točkah je pa odjenjal vojni minister Bauer, pri drugih se je pa trdo držal. Včeraj so zaključili ta posvotovanja in so baje dosegli poveljen vseh.

V nedeljo obiskali so češki delavci en maso praško razstavo. Pozdravil jih je inženir Jahn v imenu akcijskega odbora, povdarjajoč, da je v prvi vrsti zaluga čeških delavcev, da se je razstava tako izborna posrečila. Delavci pripomorejo izvestno do oslobojenja češkega dela od tujstva. Zahvaljeval se je v imenu delavcev delavec Kracl povdarjajoč, da so narodni delavci ugradili to razstavo. Delavci so ponosni na svoje narodno delo in se nikakor ne pridružijo onim, kojim je narodnot le toliko vredna kakor prazne pene. Burni slava-klici spremljali so oba govora.

Poslanec dr. Herold je pred svojimi volilci nastopno označil politiko Mladobohov: 1.) Pripoznanje češkega državnega prava kot jedino možno rešitev narodnih in državnopravnih preprirov. 2.) ravnopravnost češkega jezika s nemškimi v deželah češke krone; 3.) razširjenje avtonomije proti namerovani ali nenamerovani germanizaciji in centralizaciji; 4.) podpora češki kulturi od strani države in 5.) da se ne satira prosto mišljenje po birokratizmu in iz strankarskih ozirov. — Govornik je proti pasivni opoziciji, koja bi bila na mestu le v skrajni potrebi. Dr. Herold je zaključil svoj govor: „V kratkem imel bode narod češki priliko pokazati, da je proti vladi Nj. Veličanstva, da pa stoji na strani svojega kralja, tako, da se vez mej narodom in kraljem še bolj utrdi po priznanju državnega prava in kronanju.“

Vnanje države.

Serbaka radikalna stranka sešla se je dne 20. t. m. v Zajčaru. Proglas, s kojim je centralni odbor pozdravil skupščino, pravi: „V svojih vnanjih poslovih mora Srbija neprestano pred očmi imeti dvostruko svojo nalogo. Najpoprej mora čuvati svojo državno nezavisnost in političko samostalnost, gojiti prijateljske odnose s vsemi vlastmi; saj jedno pa ne sme serbaki narod v kraljevini pozabiti, da žive izven domovine, po krajih, kjer so gosto posejani spomeniki stare serbske slave, milijoni Serbov, koje prošlost in bodočnost pozivljata v zajedništvo se brati v Srbiji. Vse serbstvo je jedna organska narodna celota, koje goji iste spomine, ki je nadahnjeno istimi nadami, ki teži po istem cilju, čuti jednodušno vsako narodno radeost in narodno bōl, ter hoče solidarno nositi srečo in nesrečo. — Proglas hvali potem sedanjo radikalno vlado, povdarjajoč, da je umela uvesti ugodne odnose s sosednimi vlastmi. Če tudi še niso premagane vse ovire prijateljskemu sporazumljenju se sosedno kneževino bolgarsko, ali doseglja je vsaj toliko, da danes obstoje dobri sosedni odnosi in da se več ne ponavljajo nova nesporazumljenja. Potem je vlada, misleča na historičko misljo domovine, nastojala, da s ruskim carstvom obnovi srčno zvezo in da Srbiji osigura ugled in saupanje na slovenskem jugu, koje jej pripada kot prvi predstaviteljici srbstva.“

Proglas se spominja kraljevega poseta v Petrogradu in v Ischlu pojašnjajoč, da jedno poročstvo za bodočnost Srbije tiči v tem, da se goje bratske in tradicijone zveze s velikimi slovenskimi carstvom, ter se v ekonomičnem in kulturnem interesu serbskega državnega življenja goje dobri odnosi s vsemi vlastmi, osebito pa s avstro-ogersko monarhijo.

Dne 19. t. m. vaprojel je s. v. Oče prvo deputacijo 2000 francoskih romarjev delavcev. Papeža so prineli na sella gestatoria ter so ga romarji živahno posdravljali. V adresi, koje je prečital kardinal Lavigerie je štiti: „20.000 francoskih delavcev prihite tu sem, da vam skažejo svojo hvalečnost. Uverjeni smete biti, da bode klic Vasega srca odmeval od naroda do naroda, da pokaje avetu delavcev, da treba oko svoje obratati do papeža, kajti v njega besedi je odrešenje. Delo za blaginjo delavcev ostane živo spridevalo o nerazdružljivi zvezi mej ljudstvom in papežem!“ Druga adresa povdarja nemožnost, rešiti socijalno vprašanje brez sodelovanja cerkve. Papež je na to stoji prečital odgovor na ti adresi zaključajoč: „Povrnivši se v lepo svojo domovino, povejte, da papeževo srce je vedno na strani zapuščenih in trpečih. Blagoslovljamo Vas iz vsega svojega srca.“

Papež o dvoboju. Iz Rima javljajo: Sveti Oče izdal je do škofev avstro-ogerskih in nemških posebno pismo proti nepravni rasvadi dvoboja. V tem pismu dokazuje papež, da dvoboj nasprotuje tako naravnim kakor božjim zakonom ter posilja škofo in duhovščino, da zadrž razvado dvoboja, spominjajoč, kako so se papeži Aleksander III., Benedikt XIV. in Pij IX. obsojali dvoboj.

Republike Čilske bivši predsednik Balmaceda se je dne 19. t. m. ustrelil, ker se je bal pasti v roke zmagonosnim svojim nasprotnikom.

Različne vesti.

S Pomjanščine se nam piše: Čitateljem „Edinosti“ je znano, kako je italijanska gospoda takoj, ko so bile razpisane občinske volitve, jela k nam pošiljati razne „komisijone“, da se merili mostove, ceste itd. Te komisije obečale so ljudem na polna usta, da se dotična dela takoj prično, ako glasujejo občinarji za italijan-

sko stranko. Čujte, strnite in smeajte se: celo železnico so jim jeli meriti!!! Ko vsa ta obečanja niso hasnila, jeli so agenti laziti od sela do sela ter mamiti ljudi z jelom in pilom. Sad temu napajanju je bil dne 23. avgusta grozno krvav tepež v Truškah. Istega dne bili so v Kostaboni neki Vigni, dr. Venier in neki Ponis. In tudi tu je nasprotna stranka izzivala, da je došlo do poboja. Tem povodom je bil težko ranjen neki Markezić, kojega so morali odvesti v bolnico. Redarstvo menda še zdaj išče (!!!) kriyca, da bi ga bilo po mojem menenju lahko najti, ako bi se zasledovalo po intelektualnih prouzročiteljih. Skozi celi mesec pozivljali so koperski kapitalisti svoje dolžnike, grozeč jim, da uvedejo takoj eksekucijo, ako ne glasujejo (dolžniki namreč) za italijansko stranko; mej temi kapitalisti bil je tudi poznati italijanski kanonik. Zajedno se razglasili po vsej županiji, da kdor želi denarja na posodo, naj se le v Kopru oglasi.

A vse je bilo zaman: večina ljudstva se ni dala premamiti po teh nemoralnih sredstvih. Protivnici naši, to videč, jeli so premišljati, ali bi ne bilo mogoče kaj takega dovršiti, kar so bili dovršili dne 4. marca t. l. v Poreču in Vodnjanu. V to svrhe imenovali so menda Pja Gambinija, brata deželnega odbornika istega imena, članom volilne komisije. Prvi dan volitve je mož res posredoval kot član komisiji, a takoj drugi dan — videč, da je koat pretrda — zapustil je volilno komisijo in Pomjan. In ni ga bilo več videti do sadnjega dne volitve v III. razredu, to je do četrtka. Prve tri dni vrtil se je volilni akt povsem mirno, kajti „pomidori“, s kojimi so onemahili jednega naših častitih duhovnikov, nas niso spravili iz duševnega ravnotežja. Zadnjega dne opoludne imela je naša stranka 66 glasov večine in je bila zmaga gotova. A popoludne došlo je iz Kopra v kočijah vse polno „lasaronov“, mesarjev, ribičev s pooblastili v rokah, podpisanih od oseh, njim samim nepoznanih. Ob tem času došel je sopot poznani Gambini na površje, da „nadsoruje“ vladnega komisarja iz lepo „vodi“ slavnega našega župana. Proti večeru jela je volilna komisija operirati, to je: odklanjati naše glasove s prečudno motivacijo: mi ga ne „acetamol“ Vladni komisar je protestoval ter slednjič apeloval na vse komisije, ako še postav nočejo poznati, ali vse je bilo zastoj. Valed tega nečudenega postopanja jeli so naši volilci mramrati zahtevajoč, da se Gambini odstrani. In res ga spremlje šandarji iz sobane. Na to pa nastane silen vrišč in kameenje je jelo leteti, da je bila groza. V volilni sobani nastal je silen strah in trepetanje zobmi: vladni komisar in župnik prosila sta ljudi s povzdignjenimi rokami, da odpuste grešnikom. Maršakaj bi se bilo dogodilo proti ljudstvu, a energični in pravični vladni komisar, g. Rebeck, je to preprečil s ukazom šandarjem, da naj le tujce sprevedejo iz Pomjana. Nasprotni listi lažejo, da je g. Deškovič (umirovljeni polkovnik) ljudstvo hujkalo, kar pa je nesramna laž. Ko je hrup nastal, sedel je gosp. Deškovič mirno v gostilni. Ta poslednji ni storil družega, nego izjavil gosp. komisarju v imenu naše stranke, da se pod tako komisije ne udeležimo nikake volitve in da je potem ljudi miril. Gosp. Deškovič zasluži veliko hvalo, kajti da ni bilo njega, g. župnika iz Marezig in vladnega komisarja, nastala bi bila grozna reč. Povdarjati nam je še — ker to je sila važno — da smo bili takrat, ko je hrup nastal, še vedno mi v večini in smo imeli še kakih 20 volilcev v rezervi. Ali kaj pomaga, ko bi bila komisija vse te uničila! Gospoda koperska poskrila se je mej hrupom po vseh kotih.

Še to treba, da konstatujemo: italijanska takozvana „inteligencija“ došla je v Pomjan od vseh vetrov v velikem šte-

vilu, dočim ni bilo od naše strani nijedne ptuje osebe. Kdo je torej hujkalo?! Ljudstvo je silno razburjeno in obče je menenje, da pri takih razmerah ni mogoča poštena in mirna volitev. Vso čast volilcem iz Trušek, Lopara, Teraeka, Popetra, Glema, Bosta, Marezeg, Šmarja, Kostabone in Figarole; kakor tudi vso čast onim volilcem iz Pomjana in Krkave, koji so nam zvesto na strani stali. O Manzanu, Sergaši in Gažonu ne govorim, kajti tu se prodaja lastna koža. Kdo da več?! Ljudstvo naše pa prosimo, da se pomiri in ni za las ne krene s postavne poti, kajti pravica bode in mora zmagati. Popravek. V poslednji številki „Edinosti“ vrnila se je jako neprijetna tiskarska pomota. Pri „prelamljanju“ zašel je namreč en odstavek novice „Tudi Il Piccolo“ v notico „Materini jezik“ in sti ti dve notici na dotičnih mestih seveda povsem nerazumljivi. V notici „Materini jezik“ morajo torej izostati besede: „h o v e n s k o in bi žalila narodni čut vsega mesta. Il Piccolo“ pozivlja magistrat, da — Besede te je vrniti mej drugo in tretjo vrsto novice „Tudi Il Piccolo“, računjeno od spodej navzgor. Stavec.

Otvoritev razstave v Gorici imela je, kakor poroča „Nova Soča“, skoro da povsem lašk značaj. Da je možni župan govoril samo italijanski — da si biva v mestu samem lepo število Slovencev raznih stanov — bi človek se prezrl, a da se zastopnik deželnega odbora deželi, koje velika večina prebivalcev je slovenskega rodu, poslušuje le italijansko, je anomalija, ki je možna le pri golobji nravi slovenski in pa neodpustljivi malomarnosti slovenskih deželnih odbornikov. Res ne vemo, se-li dotična gospoda čisto nič ne saveđa, kaj in kako zahteva narodna čast, ali pa postopa morda — mej nami je vse mogoče — n a m e n o m a t a k o; bodisi tako ali tako, dogodek ta moramo obžalovati in grajati. Mej govorniki se je edini deželni glavar goriški in predsednik kmetijski družbi, Francje grof Coronini, pokazal Slovencev kolikor toliko pravičnega. Sicer pa je razstava jako ukusno prirejena.

O Goriški razstavi piše nam nek tukajšnji obrtnik, da mu je sior jako ugajala, aš žalilo ga je hudo, da ima tudi od tridih Slovencev razstavljeno blago zgolj laške napis. Naš poštenjak meni, da bi bila pravica zahtevala, da so napisali v obeh deželnih jezikih. Nadalje poroča, da je videl po mestu veliko zastav, a nijedne naše. In tudi slovenskih napisov na prodajalnicah je veliko manj, nego bi človek pričakoval, ako pomislimo, da se skoro ves goriški promet vrši se slovenskim delom dežele in da skoro vsi trgovci žive le od slovenskega elomenta.

Izlet društva „Pravnik“ v Sezano obnesel se je v vseh svojih delih izborno. Vreme je bilo krasno. Iz Ljubljane došlo goste pričakovala je na kolodvoru posebna deputacija in sta jih povdarvila advokat dr. Oetertag in župan R. Mahorčič, a se jima zahvalil predsednik društvu, dr. Papež. Vrli Sezanoi vaprojeli so goste pristočno: po vsej Sezani vihrale so zastave. Ob 10. uri odšli so gostje v Lápico, ogledat si tamošnjo kobilarno. In tu se bili preprijazno vzprejeti pa nastavniku, g. Hrušiči. Ob 2. uri bil je skupen obed na vrtu g. Mahorčiča, kojega se je udeležilo nad 50 pravnikov in nekoliko družik rodoljubov, mej temi tudi poslanec Nabergoj. Mej obedom vrstilo so se iskrene napitnice in je prepeval izborni kvartet. Vsem napitnicam so pričujoč glaano pritrjevali, osebito navdušenje pa je uzbudila napitnica dra. Gregorina svetniku Trnovcu, začetniku slovenskega uradovanja na Primorskem, in dr. Tavčarja navzočim pravnikom hrvatske narodnosti. „Mej hrvatskim in slovenskim narodom je še ni bilo nikdar pravde, pač pa sta si bila ta dva naroda od dobe

